

זָפָאָה או חִיבָא. וְדוּד הֵיךְ תִּבְע דָּא מַעַם
קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. אֲלֵא דְוִד הָכִי קֶאָמֵר. הוֹרְנִי
יְיָ דְרַכֶּךָ. הֵהוּא אֲרַח מִישׁוּר וּמִתְקַנָּא לְגַלְאָה
עֵינִי וּלְמַנְדַּע לִיָּה, וּלְבַתֵּר אֶהְלֵךְ בְּאַמְתָּךְ
אִיהֵךְ בְּאַרְחָ קְשׁוּט וְלֹא אֶסְטִי לְיַמִּינָא
וּלְשִׁמְאַלָּא. יַחַד לְבָבִי מֵאֵן לְבָבִי. כְּמָה דְאַתָּ
אָמֵר (תהלים עג) צוּר לְבָבִי וְחֻלְקִי. וְכָל דָּא אֲנָא
תִּבְע לִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ. לְאַתְדַּבְּקָא בְּדַחֲלִתְךָ,
לְאַסְתַּמְרָא אֲוֹרְחֵי כְדָקָא יְאוּת. לִירְאָה שְׁמֶךָ
אַתֵּר חוּלְקִי דְבִיָּה שְׂרִיָּא דְחֻלְתָּא לְמַדְחַל.

תָּא חֲזִי, כָּל בַּר נֶשׁ דְּדַחֲלִיל לִיָּה לְקִדְשָׁא
בְרִיךְ הוּא שְׂרִיָּא עַמִּיָּה מְהִימְנוּתָא כְּדָקָא
יְאוּת דְּהָא הֵהוּא בַר נֶשׁ שְׁלִים בְּפוּלְחָנָא
דְּמַרְיָה. וּמֵאֵן דְּלֹא שְׂרִיָּא בִיָּה דְחֻלְא דְּמַרְיָה
לֹא שְׂרִיָּא עַמִּיָּה מְהִימְנוּתָא וְלֹאוּ אִיהוּ כְּדָאֵי
לְמַהוּי לִיָּה חוּלְקָא בְּעַלְמָא דְאַתִּי.

תוּ פִּתַּח וְאָמֵר, (משלי ד) וְאֲרַח צְדִיקִים פְּאוּר
נוֹגֵה הוּלְךָ וְאוּר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם. זְפֹאִין
אֲנוּן צְדִיקָא בְּעַלְמָא דִּין וּבְעַלְמָא דְאַתִּי
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּעֵי בִיקְרִיהוּן.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב וְאֲרַח צְדִיקִים פְּאוּר
נוֹגֵה. מָאֵי כְּאוּר נוֹגֵה. כְּהֵהוּא נְהוּרָא
דְּנְהִיר דְּבָרָא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּעוֹבְדָא
דְּבְרָאשִׁית, דָּא הוּא דְּגַנִּיז לֹון לְצְדִיקָא
לְעַלְמָא דְאַתִּי. הוּלְךָ וְאוּר דְּאִיהוּ סְלִיק
בְּנְהוּרִיָּה תְדִיר וְלֹא גֵרַע מִנִּיָּה. אֲבָל בְּחִיבָא
מַה כְּתִיב, (משלי ד) דְּרַךְ רִשְׁעִים כְּאַפְלָה, לֹא
יִדְעוּ בְּמָה יִפְשְׁלוּ. לֹא יִדְעוּ, וְכִי לֹא יִדְעִין.

אֲלֵא חִיבָא אֲזִלִּי בְּעַקִּימוּ דְאַרְחָא בְּהֵאֵי
עַלְמָא. וְלֹא בְּעֵאֵן לְאַסְתַּכְּלָא דְזַמִּין (ר"א ל"ג לֹון)
קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְמִידָן לְהוּ בְּהֵהוּא עַלְמָא
וְלֹאֲעַלְאָה לֹון בְּדִינָא דְגִיָּהנָם. וְאֲנוּן צְוּוּחִין
וְאָמְרִין ווִי לָן דְּלֹא אֲוִרִיכְנָא אֲוִדְנִין וְלֹא

מִהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֲלֵא דְוִד
כֶּךָ אָמֵר, הוֹרְנִי ה' דְרַכֶּךָ - אוֹתָהּ
דְרַךְ מִישׁוּר וּמִתְקַנָּת לְגַלוּת עֵינֵי
וְלַדְעַת אוֹתוֹ. אַחַר כֶּךָ אֶהְלֵךְ
בְּאַמְתְּךָ - אֵלַיךְ בְּדְרַךְ אֱמֶת וְלֹא
אֶסְטֵה לְיַמִּין וְלְשִׁמְאַל. יַחַד
לְבָבִי - מַה זֶה לְבָבִי? כְּמוֹ
שְׁנֵאֲמֵר (שם עג) צוּר לְבָבִי וְחֻלְקִי.
וְכָל זֶה אֲנִי מְבַקֵּשׁ לִירְאָה אֶת
שְׁמֶךָ. לְהִדְבֵּק בִּירְאָתְךָ, לְשַׁמֵּר
אֶת דְרַכֵּי כְּרִאוּי. לִירְאָה שְׁמֶךָ -
מִקוּם חֻלְקִי שְׂבוּ שְׂרוּיָה הִירְאָה
לִירָא.

בֵּא רְאֵה, כָּל בָּן אָדָם שִׁירָא אֶת
הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂרוּיָה עִמוּ
הֶאֱמוּנָה כְּרִאוּי, שְׁהִרִי אוֹתוֹ אָדָם
הוּא שְׁלָם בְּעַבּוּדַת רַבּוּנוּ. וּמִי
שִׁלָּא שְׂרוּיָה בּוּ יְרָאת רַבּוּנוּ, לֹא
שְׂרוּיָה בּוּ אֶמוּנָה, וְאִינוּ כְּדָאֵי
לְהִיּוֹת לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

עוּר פִּתַּח וְאָמֵר, (משלי ד) וְאֲרַח
צְדִיקִים כְּאוּר נֹגֵה הוּלְךָ וְאוּר עַד
נִכּוֹן הַיּוֹם. אֲשֶׁרִיָּהֶם הַצְדִיקִים
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא,
שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה
בִּיקְרָם.

בֵּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וְאֲרַח
צְדִיקִים כְּאוּר נֹגֵה. מַה זֶה כְּאוּר
נֹגֵה? כְּמוֹ אוֹתוֹ הָאוּר הַמְּאִיר
שֶׁכָּרָא הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּמַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית, זֶהוּ שְׁגַנְזוּ
לְצְדִיקִים לְעוֹלָם הַבָּא. הוּלְךָ
וְאוּר - שֶׁהוּא עוֹלָה כְּאוּרוֹ תְּמִיד
וְלֹא גוֹרַע מִמֶּנּוּ. אֲבָל בְּרִשְׁעִים
מַה כְּתוּב? (שם) דְּרַךְ רִשְׁעִים
כְּאַפְלָה לֹא יִדְעוּ בְּמָה יִפְשְׁלוּ. לֹא
יִדְעוּ - וְכִי לֹא יוֹדְעִים? אֲלֵא
רִשְׁעִים שֶׁהוּלְכִים בְּדְרַךְ עֲקָמָה
בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא רוֹצִים לְהִסְתַּכְּלָא
לְהִסְתַּכְּלָא שְׁעִתִּיד הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְדוֹן אוֹתָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם
וּלְהַכְנִיסָם בְּדִין גִּיָּהנָם. וְהֵם
צְוּוּחִים וְאוֹמְרִים: אוּי לָנוּ שִׁלָּא
הִרְפַּנְנוּ אֲזַנִּים וְלֹא הִקְשַׁבְנוּ

אַצִּיתָנָא בְּהוּא עֲלָמָא. וּבְכָל יוֹמָא אֲמַרִי ווִי
דָא.

תָּא חֲזִי, זְמִין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַנְהָרָא לֹון
לְצַדִּיקָנָא לְעֲלָמָא דְאַתִּי, וּלְמִיּהֵב לֹון
אַגְר חוּלְקָהוּן אַתְר דְּעִינָא לָא שְׁלֵטָא לְמִיקָם
עֲלִיהָ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה סד) עֵינ לָא רְאַתְהָ
אַלְהִים זּוּלְתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לּוֹ. וּכְתִיב, (ישעיה
סו) וַיֵּצְאוּ וַרְאוּ בְּפַגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי.
וּכְתִיב, (מלאכי ג) וְעִסּוּתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אִפְר
תַּחַת פְּפוֹת רַגְלֵיכֶם. זְכַאִין אֲנוּן צַדִּיקָנָא
בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי. עֲלִיָּהּ פְּתִיב
(ישעיה ס) צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ. וּכְתִיב,
(תהלים קמ) אֶף צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל
אֶת פְּנֵיךָ. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן (חסר):

פְּרֻשַׁת תּוֹלְדוֹת נַח

(דף נט ע"ב)

אַלְהָה תּוֹלְדוֹת נַח, רַבִּי חֵיִיא פְּתַח (ישעיה ס)
וְעַמְךָ כָּלָם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ
נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאָר. זְכַאִין אֲנוּן
יִשְׂרָאֵל דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרֵייתָא, וַיִּדְעֵי אֶרְחִין
דְּאוֹרֵייתָא, דְּבִגְיִנָּה יִזְפוּן לְעֲלָמָא דְאַתִּי.

תָּא חֲזִי, כָּל יִשְׂרָאֵל אֵית לֹון חוּלְקָא לְעֲלָמָא
דְאַתִּי. מְאִי טַעְמָא בְּגִין דְּנְטָרִין בְּרִית
דְּעֲלָמָא אֲתַקְיִים עֲלִיהָ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ירמיה
לג) אִם לָא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם
וְאֶרֶץ לָא שְׁמַתִּי. וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל דְּנְטָרֵי בְּרִית
וּקְבִילוּ לִיהָ אֵית לֹון חוּלְקָא בְּעֲלָמָא דְאַתִּי.

וְרָא עוֹד אֲלָא בְּגִין כְּךָ אֲקָרוּן צַדִּיקִים. מְכַאִן
אוּלְיַפְנָא כָּל מָאן דְּנְטִיר הָאִי בְּרִית
דְּעֲלָמָא אֲתַקְיִים עֲלִיהָ. אֲקָרֵי צַדִּיק. מְנָא לָן
מִיּוֹסָף. בְּגִין דְּנְטִיר לִיהָ לְבְּרִית עֲלָמָא, זְכָה
דְּאֲקָרֵי צַדִּיק. וְעַל כֵּן וְעַמְךָ כָּלָם צַדִּיקִים
לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ.

בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וּבְכָל יוֹם אוֹמְרִים:
וַי לָנוּ!

בְּא רְאָה, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְהַאִיר לְצַדִּיקִים לְעוֹלָם
הַבָּא וּלְתַת לְהֵם שְׂכָר חֻלְקָם,
מְקוֹם שְׁעִין לָא שׁוֹלְטַת לְעַמְד
עֲלִיו, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (ישעיה סד) עֵינ
לָא רְאַתְהָ אֱלֹהִים זּוּלְתָךְ יַעֲשֶׂה
לְמַחְפָּה לּוֹ. וּכְתוּב (שם סו) וַיֵּצְאוּ
וַרְאוּ בְּפַגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים
בִּי. וּכְתוּב (מלאכי ג) וְעִסּוּתֶם
רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אִפְר תַּחַת פְּפוֹת
רַגְלֵיכֶם. אֲשֶׁרֵי הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם
הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. עֲלִיהֶם כְּתוּב
(ישעיה ס) צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ
אֶרֶץ. וּכְתוּב (תהלים קמ) אֶף צַדִּיקִים
יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת
פְּנֵיךָ. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:
פְּרֻשַׁת תּוֹלְדוֹת נַח

אַלְהָה תּוֹלְדוֹת נַח. רַבִּי חֵיִיא פְּתַח,
(ישעיה ס) וְעַמְךָ כָּלָם צַדִּיקִים
לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מְטַעֵי
מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאָר. אֲשֶׁרִיִּהֶם
יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה
וַיִּוֹדְעִים דְּרַכֵּי הַתּוֹרָה שְׁבַגְלָלָה
יִזְכוּ לְעוֹלָם הַבָּא.

בְּא רְאָה, לְכָל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ חֻלְקָ
לְעוֹלָם הַבָּא, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם
שְׁשׁוּמְרִים הַבְּרִית שְׁהַעוֹלָם
עוֹמֵד עֲלֶיהָ, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (ירמיה לג)
אִם לָא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת
שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לָא שְׁמַתִּי. וְעַל זֶה,
יִשְׂרָאֵל שְׁשׁוּמְרִים הַבְּרִית וּקְבִילוּ
אוֹתָהּ, יֵשׁ לְהֵם חֻלְקָ לְעוֹלָם
הַבָּא.

וְרָא עוֹד, אֲלָא מִשּׁוּם כֵּן נִקְרְאוּ
צַדִּיקִים. מְכַאִן לְמַדְנּוּ, כָּל מִי
שְׁשׁוּמֵר הַבְּרִית הַזֶּה שְׁהַעוֹלָם
עוֹמֵד עֲלֶיהָ, נִקְרָא צַדִּיק. מְנָן
לָנוּ? מִיּוֹסָף. מִשּׁוּם שְׁשׁוּמֵר אֶת
בְּרִית הַעוֹלָם זְכָה שְׁנַקְרָא צַדִּיק.
וְעַל כֵּן וְעַמְךָ כָּלָם צַדִּיקִים
לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ.

רבי אלעזר אמר, אלה בכל אתר פסל את הראשונים תנינן וכו'. מה כתיב לעילא בפרשתא דבראשית (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו'. ההוא נהר דנגיד ונפיק ועייל לגנתא ואשקי ליה משקיו דלעילא ועביד ליה נייחא ועביד איפין ורבי זרעין. והוא כדין נייחא לכלא. ודא נייחא ליה לגנתא. ודא עביד נייחא ביה (נ"א לגנתא. ונגנתא נייחא ביה). פמה דאת אמר (בראשית ג) כי בו שבת וכתוב, (בראשית ב) וישפוט ביום השביעי. ודא רזא דמלה דא עביד תולדות ולא אתרא.

תא חזי, (כח ב) כגוונא דא נח לתתא. קיימא קדישא הוה דוגמא דלעילא. ועל דא אקרי איש האדמה. ורזא אוליפנא, דהא נח אצטרף לתיבה לאתחברא בה. ולקיימא זרעא דכולא דכתיב לחיות זרע.

מאן תיבה. דא (דא) ארון הברית. ונח ותיבה לתתא הכי הוה פדוגמא (דא) דלעילא. נח כתיב ביה ברית דכתיב והקימותי את בריתי אתך וגו'. ועד דאתקיים ביה ברית לא עייל לתיבותא. דכתיב והקימותי את בריתי אתך ובאת אל התיבה. וכדין הוה תיבה ארון הברית. (דא) תיבה ונח פלא כגוונא דלעילא. ובגין דהאי ברית לעילא הוא עביד תולדות. כגוונא דא נח (ד"א לתתא) איהו עביד תולדות. כגניי כף (כמה דאת אמר) אלה תולדות נח.

נח איש צדיק. הכי הוא ודאי כגוונא דלעילא. ועל דא (משלי י) וצדיק יסוד עולם כתיב. וארעא על דא אתקיימת. דהא איהו עמודא דעלמא קיימא עליה. ומאן איהו דא צדיק. ונח אקרי צדיק לתתא. ורזא (נ"א דא) דכלא, את האלהים התהלך נח, דייקא, דלא אתפרש מניה לעלמין. ולמהוי הוא בארעא

רבי אלעזר אמר, אלה - בכל מקום פסל את הראשונים. שנינו וכו'. מה כתוב למעלה בפרשת בראשית? (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו'. אותו הנהר ששופע ויוצא ונכנס לגן ומשקה אותו מהשקאה שלמעלה, ועושה לו נחת ועושה פרות ומגדל ורעים, הוא אז נוח לכל. וזה נוח לגן. וזה עושה מנוחה בו (נ"א לגן, והגן נח בו), כמו שנאמר (שם) כי בו שבת, וכחוב וישבת ביום השביעי. וזה סוד שדכר זה עושה תולדות ולא אחר.

בא ראה, כמו זה נח למטה הברית הקדוש היה דגמא שלמעלה, ועל זה נקרא איש האדמה. וסוד למדנו, שהרי נח הצטרף לתיבה להתחבר עמה ולקיים זרע של הכל, שכתוב לחיות זרע.

מי זו המכה? (נח) ארון הברית. ונח והתבה למטה כף הם כמו דגמא (נח) שלמעלה. כנח כתוב ברית, שכתוב והקימתי את בריתי אתך. ועד שהתקיים בו ברית לא נכנס לתבה, שכתוב והקימתי את בריתי אתך ובאת אל התבה. ואז היתה המכה ארון הברית. (נח) תבה ונח, הכל כמו שלמעלה. ובגלל שהברית הזאת למעלה, הוא עושה תולדות. כמו זה נח (למטה) הוא עושה תולדות. משום כף (כמו שנאמר) אלה תולדות נח.

נח איש צדיק, כף הוא בודאי כמו שלמעלה. ועל זה כתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. והארץ מתקימת על זה, שהרי הוא העמוד שהעולם עומד עליו, ומיהו? זה צדיק, ונח נקרא צדיק למטה. וסוד (נ"א נח) של הכל - את האלהים התהלך נח. ונקא. שלא

נפרד ממנו לעולמים, ושיהיה הוא בארץ כמו שלמעלה איש צדיק יסוד העולם. ברית שלום, שלום של העולם. איש האדמה ודאי. ועל זה (בראשית ו) ונח מצא חן בעיני ה'.

תמים היה בדרתיו, מה זה בדרתיו? אלה אותם שיצאו ממנו. הוא השלים את כלם, והוא היה שלם מכלם. תמים היה - שנולד מהול, שכתוב התהלך לפני והיה תמים. בדרתיו - ולא בדרות של העולם, שהרי ממנו יצאו (תולדות בעולם).

בא ראה, נח ראוי היה מיום שנברא העולם להיות בתבה בחבור אחד להכנס בה, ועד שלא התחברו כאחד, לא היה העולם פראוי. אחר כך מה כתוב? (שם ט) ומאלה נפצה כל הארץ. מהו נפצה? כמו שנאמר (שם א) ומשם פרד. משם נמצא פרוד והתפזרו תולדות לכל הצדדים והכל אחד פדגמא אחת. משום כך אלה תולדות נח. אלה ודאי. שהרי יסוד העולם הוא שעושה תולדות לקיים בארץ. בא רבי אבא ונשקו. אמר, אריה בכחו נוקב סלע ושובר. כך זה בודאי. ובא וראה, משעור התבה גם כך זה.

תוספתא

למה נח נח פועמים? אלא כל צדיק וצדיק שבעולם יש לו שתי רוחות - רוח אחת בעולם הזה, ורוח אחת בעולם הבא. וכך תמצא בכל הצדיקים: משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל, שם שם. פרט ליצחק שלא כתוב בו כמו שכתוב בהם, משום שיצחק, בשעה שנקרב על גבי המזבח, יצאה נשמתו שהיתה בו

כגוונא דלעילא איש צדיק יסודא דעלמא. ברית שלום שלמא דעלמא. איש האדמה ודאי. ועל דא (בראשית ו) ונח מצא חן בעיני יי. תמים היה בדרותיו. מאי בדרותיו, אליו אנון דנפקו מגיה. הוא אשלים לכלהו. והוא הוה שלים מפלהו. תמים היה דאתיליד מהול דכתיב התהלך לפני והיה תמים. בדרותיו ולא בדרין דעלמא דהא מגיה נפקו (תולדות בעלמא).

הא חזי, נח אתחזי מיומא דאתברי עלמא למהוי בתיבה בחבורא חד ולמיעל בה, ועד לא אתחברו כחדא לא הוה עלמא כדקא יאות, לבתר מה כתיב, (בראשית ט) ומאלה נפצה כל הארץ. מהו נפצה. כמה דאת אמר, (בראשית א) ומשם פרד. דמתמן אשתבח פרודא ואתפדרו תולדות לכל סטרין וכלא חד פדוגמא חדא. בגיני כך אלה תולדות נח. אלה ודאי. דהא יסודא דעלמא איהו דעביד (דף ט ע"א) תולדות לקיימא בארעא. אתא רבי אבא ונשקיה. אמר אריא בחיליה טינרא נקיב ותבר. כך הוא ודאי. ותא חזי, משיעורא דתיבותא אוף נמי הכי הוא.

תוספתא

למה נח נח תרי זמני. אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרי רוחין. רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי. והכי תשפח בכלהו צדיקי משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל, שם שם. בר מיצחק דלא כתיב ביה כמה דכתיב בהו. בגין דיצחק בשעתא דאתקרב על גבי מדבחה נפקת נשמתיה דהות ביה פהאי עלמא. וכיון דאתמר ביה באברהם, פרוף מתיה המתים תבת ביה נשמתיה דעלמא דאתי. בגין דא תשפח דלא יחד קדשא בריף הוא שמהי אלא על יצחק בגין דאתחשב כמת ועל דא רמו קרא ואמר (איוב ז) הן בקדושו לא יאמין וגו'.